

מהחוכמת לזכר חיה שיצאה ביום הולדת

בכות החיים – שלובה בחיינו / שייקה ויינר

כה מיוחדת הייתה בינינו – ומה שלובה בחיינו. בכוח מה?
בזכות מה הצליחה צעירה זו להגיע עד אלינו ממרחקים (תרת-משמע) – לבנות מחדש את חייה ולהיות שותפה נאמנה בבניין חיינו הקיבוציים?

חיה הגיעה אלינו הודות לכוח החיים שבה. היא שפעה חיוניות ופעילות עממית טבעית. בחוש הבריא שלה גילתה אותנו ואת היסוד היציב אשר באורח חיינו. על בסיס זה הצליחה להקים את חייה מחדש לאחר זוועות המלחמה.

חיה הייתה אחת מהשרידים, אחת משארית הפליטה. מאותם אלפים ספורים שנותרו בחיים לאחר השמדת שישה מיליונים מבני עמנו.

היודעים אנו את נפש השרידים האלה? המכירים אנו את חייהם, מאודם, מאוייהם?

בשעת רצון נפתח הלב לקראתם ואז יקרו לנו שבעתיים. קרובים הם ללבנו בזכות העם אותו יסמלו. אך בעיקר יקרו לנו בזכות עצמם. בזכות נס חייהם לאור להבות הכבשנים, בהם הושמדו היקרים, כה יקרים, לנו ולהם.

יקרים הם בהיותם בנים יחידים, בנים מעונים, קורבנות זכים, שחייהם נצרכו בכור הניסיונות האיומים.

כשאדם כזה נחלש, כאשר חיה עברה את כל המבחנים האלה ונתלשה בדמי חייה הצעירים, הרי אין ניחומים.

יש אנשים שחייהם מסובכים. חיה לא נמנתה בין אלה. היה בה מן הפשטות והכנות של איש העם, שתוכו כברו. כזאת הייתה בכל הליכותיה. היא נשאה את חייה ברמה, בגלוי, לעין השמש, לעין הקיבוץ. ותוכנם – המשפחה, הקיבוץ, העבודה.

ראינו אותה יום-יום. אשת עבודה, ממשכימי קום בבוקר, אדם פעיל, בעל מרץ. מרצה והתמדתה היה בהם מעין סגולה נפשית וגופנית שופעת.

מניין באו לה כל אלה?

בימים כתקנם, אין אנו מתפנים לתהות על דרכו של הפרט בתוכנו. והנה, נסתם עתה הגולל, וכל מגילת החיים האלה פרושה לפנינו מתחילתה ועד כלותה.

חיה גדלה בבית יהודי מסורתי, דתי. הכרנו את הבתים האלה בעיירות וערי פולין; בית עממי, מושרש בהווי ובתרבות היהודית המסורתית. בתים אלה עמדו בייחודם היהודי-העממי גם בערי התעשייה (כדוגמת עיר הולדתה זגרושה), באזור המכרות, ובקרב המוני הפולנים והגרמנים והטביעו את חותמם על חיי העיר וכלכלתה.

לבית יהודי בפרברי העיר התעשייתית – היו סימני ייחוד נוספים שמקורם בדלות הסביבה וקרבתו לאנשי הסביבה. כאן צמחו לא רק יהודים מסורתיים, אלא גם פשוטי העם. אנשי העבודה והמלאכה הישרים והתמימים שלא זכו לשבת ליד "הכותל המזרחי". כמה משופע בערכי חיים היה בית הזה. באווירתו התגבשה רוחה של הילדה והנערה בשנות חייה הראשונות, ואלה עמדו לה בכל ניסיונות חייה הקשים.

רק מי שחי בגטו ובמחנה מסוגל להבין מה עבר על חיה בשנות המלחמה. עודה ילדה כמעט, וכבר עבדה בסדנה גרמנית בעיר הכבושה. שנים לאחר מכן בילתה במחנה נשים בגרמניה. כאן בא לידי ביטוי כוחה הנפשי. רוחה האיתנה עמדה לה בכל מבחני הסבל שעברה ותמיד גילתה יכולת לחיות את חיי המחנה בכבוד. נערה צעירה זו הפכה לאפוטרופסית לחברותיה, רבות מהן מבוגרות ממנה. כאן בביתנו אנו, הבחנו בתכונתה זו של דאגה לזולת. במחנה הייתה זו תופעה מיוחדת במינה. לא לרבים עמד הכוח לדאוג לעצמם, ולא כל שכן – לאחרים. חיה חזרה מהמחנה. היא מצאה דרכה לאחד משני הבתים היהודיים ששרדו בדומברובה לאחר המלחמה. בית זה מלא פליטים, יוצאי מחנות ואנשי היערות, בני-אדם שבורים, חולים, הרוסים בגופם ובנפשם. אך טבעי הוא שכאן תהיה חיה לבעלת הבית – הפשילה שרווליה, ניקתה, בישלה ודאגה לכול.

חיה הלכה בדרכם של רבים משרידיה של יהודי פולין. היא ברחה כמותם, הפעם לא מידי צורך כי אם משממת החיים בפולין. חצי שנה נמשכה הדרך מגבולות פולין עד איטליה, דרך רצופת טלטולים, רבת סבל, כרוכה בבריחה אל מעבר לגבולות בלילות אפלים. בשיירת הבורחים-מעפילים האלה צעדה חיה, כשתרמיל גדול וכבד משקל נישא על גבה. כבר באיטליה הכריעה על דרכה בעתיד ופנתה אל עבר הקיבוץ השומרי. הכרעתה זו של הנערה הדתית, אשר לפני כן לא השתייכה לשום תנועת נוער חינוכית, ללכת דווקא לקיבוץ שומרי – הייתה גורלית. אך הדבר נעשה מתוך ידיעה ברורה לאן היא הולכת. הרצון להמשיך יחד עם שרידי בני עירה והאמון שעוררו היחסים החבריים בתוך הקיבוץ – לכול אלה הייתה השפעה מכרעת על

החלטותיה. אכן, הצליחה תנועתנו לעורר מחדש את האמונה בחיים ואת האמונה באדם בלב הצעירים שהתלקטו סביבנו. אמון זה הוא אשר ליבה את התקווה ליצירת חיים חדשים. ההכרעה הסופית נפלה, כמובן בארץ. חיה עברה תקופה של ספקות והיסוסים. לבסוף קשרה את גורלה עם הקיבוץ. הכרעה זו לא הוכתבה על-ידי הערכות רעיוניות-מדיניות גרידא, אלא הייתה זו החלטה לכבוש דרך לחיים, לכבוש את החיים עצמם.

בקיבוץ נקלטה בדרכה העממית, הטבעית לה. היא בנתה כאן חיים לעצמה ולחברה לחיים. נולדו ילדיה וקמה משפחה מאושרת שלה הקדישה את מיטב חיוניותה. דומה, כי בקליטתם המוצלחת של אנשי שארית הפליטה יש משום מבחן לצדקת דרכנו וקיומנו כאן כחברה קיבוצית. לא היה זה מן המבחנים הקלים. כאן בארץ, על סף הקיבוץ ובתוכו, נפרדה דרכנו מדרכם של אלפי חניכים מגרמניה ואיטליה אשר ריכזנו בפולין - והבאנו אותם עד לסף ההגשמה. חיה הייתה בין אלה שנקלטו בקיבוץ ללא מצע רעיוני של תנועה קיבוצית ומפלגה. היא קיבלה את החלטותיה למען החיים.

שמא ניתן לומר כי לא יד המקרה הייתה אף בכך? בין האנשים שחוו את השואה על בשרם, יש שלמדו את האמת המונחת ביסוד הרעיון מתוך החיים באורח בלתי אמצעי. שנאת הפאשיזם, התנגדות למלחמת שעבוד, אהבה אין קץ לעמם האומלל והנכונות לשאת בכל קרבן למענו ולמען כל יהודי יחיד – אלה הן התכונות והיסודות הרוחניים שהטובים שבהם נושאים בלבם והם פעמו בלבה של חיה.

הקיבוץ, בעמדו במבחן הקליטה הזה, הרחיב את בסיסו האנושי והעשיר את תוכנו המוסרי. מה טוב היה לדעת כי טוב לה בקיבוצנו, ולנו איתה.

חיה נפלה קרבן לגורל העיוור. נפסקו חיים מלאי און וכוח יצירה. משפחה מאושרת נתייתמה. נגדע אבר מגופו החי של הקיבוץ.

כיצד נוכל לנחם? שתי הגבעות שלנו משקיפות זו על פני זו, גבעת האנשים החיים וגבעת בית-החיים, שתיהן כאחת שזורות בהווי חיינו. אין הסבל נעדר מקרבנו.

אפס והולך זה הדור שלה. פסו אנשי-עם אלה ולא יבואו עוד כחיה אל הקיבוץ. נאמץ נא אפוא את בני המשפחה השכולה. נקל נא עליהם לחדש את אושרם בקרבנו – כאשר הייתה עושה זאת חיה.

שכלנו חברה ושריד. נשמור ונוקיר בקרבנו את זכרה.